

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieu-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Caris amics,

2023 s'acaba e la nòstra associacion contunha son camin, atal atal, amb capitadas e fracasses, desfises e empachas de mal mestrejar, mas amb totjorn l'amira meteissa, fèr viure l'occitan dins le departament d'Arièja, es aquò le fondament de las nòstras accions. Causas positivas, n'avèm. Dins les corses per adults que demòran una part importanta del nòstre trabalh per la lenga, avèm ganhat d'escolans novèls gaireben dins cada cors, e de joves ! Las autras activitats, de conferéncias, estagis, tauliers, animacions, lectures, teatre contunhan tanben plan planet mas vesèm plan que nos manca quicòm, que demoram entre nosautres e que sabèm pas anar cap a monde novèl per tornar un pauc de vam a çò que fasèm. Le mond càmbia, las gents, e nòstre public el meteis, an benlèu d'autras espèras. Alara, per avançar nos va caler respondre a demandas e tendéncias novèlas, per èsser en fasa amb la modernitat.

Amb Camilha que trabalharà mai a l'IEO, es una organizacion tota que nos cal tornar véser, per que les emplecs respondan a l'orientacion generala de l'IEO. Avèm d'èsser mai demandaires, tornar sollicitar les elegits del departament e de las comunas per que i aja collaboracion vertadièra e que l'occitan se veja per carrièra. Ongan, le departament ven de signar la convencion amb le rectorat per l'ensenhament de l'occitan, jamai èra pas estat fèit, ne cal aprofèitar per melhorar la situacion marrida de la lenga nòstra a l'escòla publica. Nos cal èsser fòrça de proposicion, de ressorsas n'avèm, manca pas que de trapar partenaris e nos fèr conéisser un pauc pertot en desvolopant la comunicacion, tant al dintre de l'associacion coma en defòra, cap als autres.

La vertat es que dins Arièja, i a un fum de monde que s'interèssan a la cultura locala, que son

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 - *De còr e d'òc* sus *Radio Transparence* 93.7 FM

Cada dimars, de **19h00** a **20h00** - *Era votz dera montanha*, sus *Radio Couserans* 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de **9h30** a **11h00** a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de **14h00** a **15h30** a Sent Joan del Falgar (Ostal de las associacions) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de **17h00** a **19h00** a Foish (Le Léo) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de **15h30** a **17h30** al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimècres de **17h00** a **18h30** a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimècres de **18h30** a **20h00** a Sent Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de **9h30** a **11h00** a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de **14h00** a **16h00** a L'Avelhanet (Sala multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88

12/12/2023 a **18h00** a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de cant amb Pascala Respaud.

06 e 20/12/2023 a **19h00** a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu de Pàmias.

Animacions

02/12/2023 a **17h00** a Foish (l'Estiva) - Projeccion del film « Un pont au-dessus de l'océan » de Francis Fourcou. Tarifas : 6,50€ (normal) 4,50€ (reduit). Entresenhas : 05.61.05.05.55 o accueil@lestive.com o <https://www.lestive.com/evenement/un-pont-au-dessus-de-locean/>

09/12/2023 a **10h00** a Pàmias (Mediatèca) - "P'tit dej' littéraire" amb Sèrgi Carles, presentacion del sieu libre *Istòria d'un salvatjòt - Je suis cet enfant*. Contacte : 05.81.06.03.88 o 05.34.01.38.90

15/12/2023 a **18h00** a Lèran (sala de las fèstas) - Serada de Nadal : contes e musica en occitan organizada per l'Amicale des Lèranais e lo Cercle occitan del País d'Olmés e de Mirapeish. Contacte : 06.34.98.91.13

« Per seguir tota l'actualitat culturala occitana : <https://arieja.ieu-opm.com/agenda/> »

estacats a sas tradicions e que vòlon pas véser desaparéisser son identitat prigonda, es amb tot aquel monde que nos cal trabalhar. Per que le mesprètz es totjorn present, i a pas que de gaitar l'estrena de la Ciutat de la Lengua francesa (a Villers-Cotterêts) que contèsta un còp mai l'unitat de la lenga occitana, que fa semblant de conéisser pas las autras lengas de França e que torna afortir le francés coma sola per portar le nom de lenga. Avèm un mond novèl de bastir, de segur las condicions son pas aisidas, l'escurina fissiona tornar, idèas aissablas de marrida memòria...

Nos i cal èsser per recampar las fòrças vivas del progrès, atal entre totes ac farem tot.

Per ara, que le fuòc de Nadal vos abrande l'ostal e vos mene atal a l'annada venenta sens dòl ni torments !

Annia Wolf

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

La cadena d'Alan Vidal : <https://www.youtube.com/@alainvidal9019>

e pel plaser d'escotar...

Paraulas d'Irénée Lagarde : <https://youtu.be/9bTT3q0KxYM>

Un sovenir d'Adelin Moulis : https://youtu.be/_KRCa4wv04U

La cronica de Claudina Solhà

Una bona fèira... (seguida e fin)

Ipolita, a la fèira a Sent Gironç, qu'a venut le sèu vedèl.

Devèrs 11 oras, le maselièr qu'arribèc amb son camion, que carguèc le vedèl, e que paguèc Ipolita amb quälquis bilhets, enfin, le prètz convengut. Aqueste, content d'aver venut e de non s'en caler tornar la bèstia a casa, que s'encaminèc devèrs le Camp de Març, plen de veneires e de cromptaires, de gents pressadis e d'autis qu'avian léser. Aquí, que's munic d'una camisa (la sèva femna que li ac recomandèc), que las metèc a la museta, que i ajustèc un parelh d'espertenhas andà Madama. Pueish que se n'anèc en çò de Samiac cercar's puntas andà lausar (que caliá que tornèssa fèr un costat del tet del bordet). En passant, que's cromptèc un sacon de cafè que venguia d'èster grillhat (una flaina, non vos disi cap !).

E que decidèc de se n'anar dinnar en çò de Marinèta. Doncas que t'entra al copet, plan conegut dels feiralèrs, derrèr la Pòsta. L'establiment qu'èra ja plen. Mes la patrona, una brava femna, que li trobèc pr'aquò una plaça en una taula, ja ocupada per un Vatmalon qu'entamiava sa sopa. Que's metèren a charrar. Qu'arribèc le vermicèli amb un bon bolhon, seguit d'una dauba gostosa acompanhada de trufas eishutas, un tròç de crostada, aquò devalat amb de bon vin e un cafè. Ipolita que non minjava cap altant plan cadà dia ! Que paguèc, que's carguèc tornar la museta e que se n'anèc.

Coma aviá chiu de temps, que s'encaminèc devèrs Ledar, anar rènder visita a la sèva sòr. Aquí, contentis de's véser, que devisèren d'un flòc de causas, devant una auta tassa. 4 oras que piquèren al cloquèr. Ipolita que se'n tornèc a la plaça dels Capòts, e, abans de puejar aishul car, que's cromptèc una bona costèla de vedèl en çò de Galin, le boishèr d'en faça, originari de Clòt de Vals, e que coneishiá plan.

L'autobús j'èra aquí. Que s'i installèc, de còsta una coneishença dels Ortrigons, e que's metèren a charrar de quand èran joesis.

A 5 oras, Auriac que desmarrèc, cap a Massat. Que cal díser que l'utís que n'èra cap de prumèra junessa, e que boludava fòrt. A partir de Quercabanac, Ipolita que comencèc de sentir que s'i passava quicòm dins le sèu estomac.

Quand ataquèren les contors d'après le Castèth d'Aleu, que's calguèc arrestar ! Le nost'òme, blanc com'un lençòl, que devalèc, e qu'anèc vomir tripas e budèls dedens le fossat. Un pauc remetut, que tornèc a puejar, e, malcorat, que diguèc al vesin : « Diu que'm damne, tant car coma è pagat le dinnar, e caler-l-me deishar aquí ! »

Enfin, b'arribèren a Massat, e le noste òme que se'n tornèc a casa, pas tròp fièr del sèu esplet...

Les mots dels bolegaires

Sens èsser forçadament dolents, les mainatges son estats totjorn remenaires. Dins nòstre parlar le vocabulari mancava pas per ne parlar.

Un despieitós es le que fa despièits, en particulièrement li agrada de se trufar e de jogar torns. Le sens a plan cambiat en rapòrt de son origina latina *despicere* que vòl dire mespresar.

Un fosilh es un dròlle que fosèga, que bota le nas un pauc pertot e sens arrèst coma una bèstia fosegariá la tèrra amb son morre. Vendriá del latin *fodicare* que vòl dire traucar. Deu èsser un mot pro local ja que se tròba sonque dins le dictionari d'Alibèrt, dins d'autres parlars s'utiliza puslèu "fosis".

Un aissable vos embèstia, vos embarana, vos agaça, vos eissorda, vos fot le cap con'ola [coma una ola], vos fa susar tant que pòt... ducas qu'arrape una bòrma.

Le pendar es tament insuportable que meritariá d'èsser pendut !

Le coquin es un malin, un rusat que cèrca a enganar, a prene le dessus per malícia.

Un rambalhair (sovent francizat en *rambalhur*), s'activa de pertot e tot le temps per de còps fèr plan e sovent fèr mal. Avuèi diriam un iperactiu.

Le « bispet » aviá pas la lenga dins la pòcha per respondre als adults. Le mot se tròba pas dins les dictionaris mès benlèu s'escriu autrament ?

E benlèu que vos, ne coneguètz d'autres mots ?

Pierre C* d'Espesèl**

Qualque temps après, R e son regiment èran al sètge de *Bourbourg* en 1645. Coma totjorn, *Roquelaure* s'i distinguèt.

E en 1646, arriban assietjar *Courtray*. Dins una marcha, pendent que *Roquelaure* èra a l'avant-garda, quelques soldats s'èran escartats del rèsta del regiment, le cap general ven a passar, les aperceu e envia un dels sieus oficièrs per les atropèjar al drapèu.

Totis obeïssen, a part un que fa totjorn son cap. Le general, ofensat d'aquela desobeïssença, cor cap a el, la cana levada e le menaçà de le batre.

« Se me trucatz, general, diguèc le soldat, vos'n farè repentir. »

Irritat d'aquela responsa, le general te le truça de la cana e l'oblíja a rejúnher les camaradas.

Tres jorns après, le general demanda a *Roquelaure* de trobar dins son regiment un soldat fèrme e energic per un còp de man. Una granda recompensa li sirà donada.

Le soldat dont avèm parlat, e que passava per le pus brave del regiment se presenta.

Dins la nuèit anguèc fèr la reconeissença que li avián comandat amb un coratge e un bonur incresable ; de cent, un auriá escapat.

Quand tornèt, davant tot le regiment, le general li fasquèt mila e mila elògis e li vòl donar la recompensa promesa.

Le soldat la refusa.

« Me reconeguètz, mon general, diguèc le brave, som aquel soldat qu'avètz batut ; vos aviá plan dit que vos fariá repentir.

Le general, plen d'admiracion, l'embracèt en plorant, li fasquèt excusas e *Roquelaure* obtenguèt, sus plaça, un brevet d'oficièr.

Le soldat èra Pierre C *** d'Espesèl.

A. CAUSSOU (extrait de « *Le Duc de Roquelaure* »)

Escrit en grafia francizada e adaptat en grafia classica per Patrick Ousset de Belestar.

Sus la rota

Las vias de Gabre son pas impenetrablas, mas fòrça sinuosas ! Tenètz, avètz un contorn sus la nautor, entre la rota que va cap a Foish e la que mena a La Bastida que vos fa gaireben creire qu'avètz fèit un torn complet ! Coma un gos que se mossega la coa.

I a plan trenta o quaranta ans d'aquò, le Patric le cosin jove menava sa menina al vilatge per i fèr qualques crompas, al menalh de la polida veitura de son paire, una berlina familiara.

Aquelas rotas son non solament sinuosas, mas fòrça estreitas. Quand crosatz una altra autò, vos cal talament tenir la dreita que las ròdas Devon mossegar le bas-costat, en tot ensajant d'anar pas dins le valat.

Cal creire qu'aquel jorn, ni le Patric, ni l'autò que veniá en fàcia èran pas a lor plaça. Doncas se tustèron ! Pro grave pels veïculs, pas res pels ocupants, urosament !

Tot le monde davala (levat la menina) e s'explica a grand bruch !

« – Comprenètz, soi le filh d'un gendarma ! » diguèc l'un.

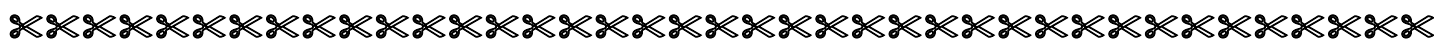
« – E ieu, le filh del sosprefècte ! » diguèc l'autre.

Ac creiretz ? Se son adobats de bon còr.

Geneviève DAGAIN

L'annada s'acaba e es le moment de renovar vòstra adesion a l'IEO d'Arièja ; ne traparetz çai-jos le bulletin que cal emplenar e tornar puèi amb le règlament. Vos mercejam de vòstre sosten.

BULLETIN D'ADESION IEO 2024

d'enviar a : IEO-Arièja/Espaci Occitan – 11 car. Henri Fabre – 09100 Pàmias
Tel : 05.81.06.03.88 – mail : ieo09@orange.fr site : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Nom: Pichòt nom:
Adreça:
Telefòn: Adreça mèl:@.....

Vòli aderir a l'IEO per l'intermediari de

- : la seccion departamentala : del Cercle occitan Prospèr Estieu
: del Cercle occitan Pèire Lagarda : del Cercle occitan deth Coserans
: del Cercle occitan del País d'Òlmes-Mirapeish

e pagui:

- : 30 € (adesion normala) : 38 € (adesion coble, associacion)
: 15 € (joves, sens revengut, caumaires, etc.)

Fait a Signatura

=> Tota adesion a l'IEO-Arièja dirècta o a un de sos cercles compren tanben l'abonament a la revista Occitans! e a la *Letra Mesadièra* editada per l'IEO-Arièja. (chèc a l'òrdre de l'IEO-Arièja).

L'IEO d'Arièja vos desira de polidas fèstas de fin d'annada